

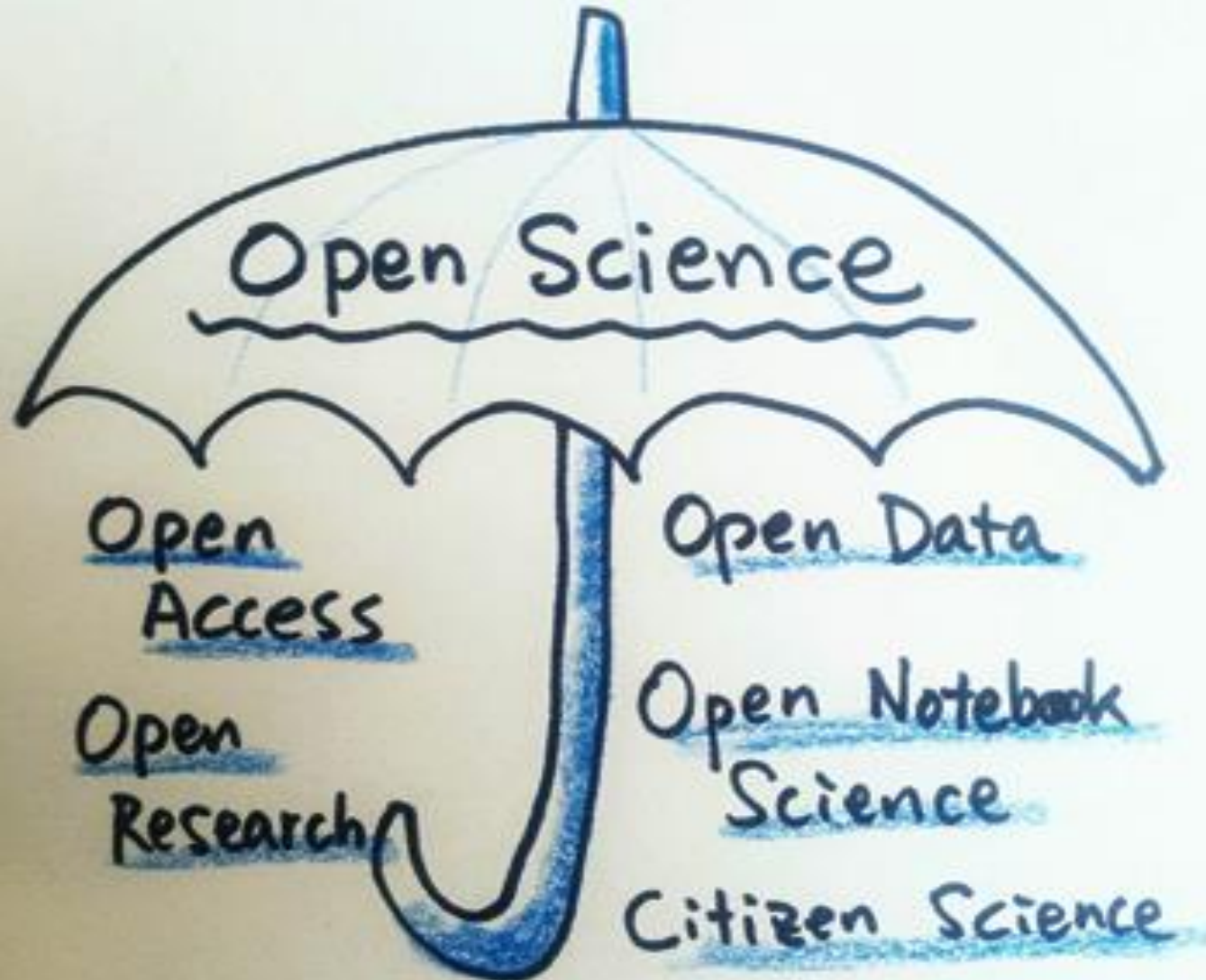
POLITYKA OTWARTEGO DOSTĘPU I OTWARTA NAUKA

- **Otwarta Nauka (ON) i Otwarty Dostęp (OD) jako elementy polityki naukowej w UE i na świecie**
- **Zalecenie KE** z dn. 17 lipca 2012 r. ws. dostępu do informacji naukowej oraz jej ochrony (2012/417/UE):
  - OD do wyników badań naukowych finansowanych ze środków publicznych.
  - Umożliwienie ponownego wykorzystania wyników badań (np. dane).
  - Poszanowanie praw autorskich.
  - Państwa członkowskie powinny określić strategie/polityki OD.
- Polityki w zakresie OD przyjęło wiele instytucji na świecie
- **OD jest wymagany w Programie H2020**

- **Otwarta Nauka wśród priorytetów Komisji UE i Prezydencji NL**
- Amsterdam Call for Action on Open Science
- Konkluzje Rady UE z 27/05/2016 The transition towards an Open Science system – celem jest 100% OD w 2020 roku

- **Otwarta Nauka - Science 2.0:**
  - Nowe spojrzenie na rolę i funkcjonowanie nauki.
  - Otwarty dostęp do publikacji i danych – **European Science Cloud.**

*Amsterdam Call for Action
on Open Science*

- ~ 1000 czasopism naukowych w OD, w tym Czytelnia Czasopism PAN
- Centrum Otwartej Nauki - CeON (otwarta.nauka.pl) - prowadzi ICM UW
- Platforma Otwartej Nauki (pon.edu.pl) - patronat MNiSW, KRASP i PAN
- Federacja Bibliotek Cyfrowych (fbc.pionier.net.pl)
- Różni aktorzy i projekty na rzecz ON: Koalicja Otwartej Edukacji, Biblioteka Otwartej Nauki, Portal Uwolnij Naukę, Obywatele Nauki, Fundacja Młodej Nauki
- Telewizja naukowa PlatonTV (tv.pionier.net.pl) - realizuje i udostępnia publicznie profesjonalne materiały wideo w zakresie wyników badań naukowych, konferencji, obron prac doktorskich itd.
- Tydzień Otwartej Nauki – organizowany co roku jesienią

- **Wspólne Stanowisko Prezydium KRASP i Prezydium PAN** z 5 lipca 2013 r. ws. zasad otwartego dostępu do treści publikacji naukowych i edukacyjnych.
- Minister NiSW powołuje **Zespół doradczy** ds. OD do treści naukowych (2015)
- Zespół przygotował Projekt polityki OD konsultowany publicznie
- Do projektu zgłoszono uwagi (m.in. NCN, PAN, KRASP) - mimo różnych uwag szczegółowych **większość instytucji zdecydowanie popiera OD**
- W październiku 2015 r. MNiSW – po wprowadzeniu pewnych modyfikacji - przyjęło ***Kierunki rozwoju OD do publikacji i wyników badań naukowych w Polsce***

CEL NADRZĘDNY: Określić kierunkową politykę w zakresie OD w Polsce – zapewnić OD do publikacji oraz w miarę możliwości danych badawczych powstających dzięki finansowaniu ze środków publicznych.

INNE WAŻNE CELE:

- Otwarcie zasobów wiedzy, umożliwienie szerszego dostępu do najnowszej wiedzy dla naukowców, doktorantów, studentów oraz dla całego społeczeństwa.
- Promocja polskiej nauki – publikacje w OD są częściej czytane i cytowane
- Transparencja i dbałość o jakość publikacji
- Polityka OD jest odpowiedzią na Zalecenie KE (2012/417/UE)

„Kierunki rozwoju OD do publikacji i wyników badań naukowych w Polsce” zawierają rekomendacje dla głównych interesariuszy:

- krajowych podmiotów finansujących badania;
- MNiSW;
- jednostek naukowych i uczelni;
- wydawców czasopism naukowych;
- naukowców.

- **Stworzyć własną instytucjonalną politykę OD**
- **Rozważyć zapisy w regulaminach i umowach grantowych dotyczące OD**
- **Wymagać sprawozdań w zakresie otwartości**
- **Zalecać grantobiorcom określanie statusu prawnego publikacji (podawanie licencji)**
- **Rozważyć możliwość kwalifikowalności kosztów publikowania w OD (koszt tzw. drogi złotej)**
- **Szkolić pracowników i beneficjentów w zakresie OD i promować ideę w środowisku nauki**

- **Stworzyć politykę instytucjonalną OD, wyznaczyć pełnomocników ds. OD**
- **Zapewnić OD do publikacji powstających dzięki finansowaniu lub współfinansowaniu ze środków publicznych**
- **Upowszechniać, na ile to możliwe, otwarte surowe dane badawcze**
- **Upowszechniać doktoraty w otwartym repozytorium instytucjonalnym**
- **Wprowadzić zapisy o OD do regulaminów własności intelektualnej**
- **Budować repozytoria i transformować czasopisma do postaci otwartej**
- **Wykorzystać potencjał bibliotek akademickich**
- **Monitorować liczbę otwartych publikacji w każdej instytucji**
- **Stosować międzynarodowe standardy metadanych**

- **Koordinacja strategiczna działań na rzecz OD**
- **Stworzyć repozytorium sieroce dla tych jednostek, które nie mogą mieć swojego repozytorium oraz wspierać rozwój infrastruktury dla OD**
- **Promować OD**
- **Rozważyć zmiany w przepisach, by wspierać OD (np. możliwość udostępniania doktoratów w otwartych repozytoriach cyfrowych, ewaluacja)**
- **Dokonać pogłębionej analizy nt. otwartych danych i przedstawić wnioski/propozycje w tym zakresie**
- **Monitorować wdrażanie OD w skali kraju**

- **Dążyć do upowszechnienia jak największej liczby swoich publikacji naukowych w modelu otwartym**
- **Otwierać dane naukowe, o ile to możliwe**
- **Opatrywać otwarte publikacje licencją**
- **Deponować wiecześnie publikacje w repozytorium instytucjonalnym, także te zagraniczne (tzw. autoarchiwizacja)**
- **Rozmawiać z wydawcami** nt. możliwości otwierania publikacji po upływie embargo (wielu wydawców ma takie opcje) lub nt. możliwości publikacji w OD bez embarga (np. Springer Open Choice)
- **Korzystać z porad i pomocy bibliotek akademickich**

Wydawcy czasopism:

- **Transformować do postaci otwartej czasopisma**, które otrzymują dofinansowanie publiczne
- **Optymalizować modele OD** (kontekst: ekonomiczny, prawny i techniczny)
- **Stosować odpowiednie systemy techniczne**, które odpowiadają otwartym standardom międzynarodowym i wymogom systemowym nauki polskiej.

Wydawcy książek:

- **Rozważyć możliwość otwierania książek** (embargo czasowe)
- **Wymieniać się dobrymi praktykami, optymalizować modele biznesowe**

- ***Kierunki rozwoju OD do publikacji i wyników badań naukowych w Polsce formułują zalecenia, natomiast nie narzucają rozwiązań***
- **Realizacja polityki OD jest procesem długofalowym – przewidziano w związku z tym okres dostosowawczy (2 lata). Potem niezbędne będzie dokonanie podsumowania i określenie dalszych działań**
- **Ważna jest świadomość i wiedza nt. OD – konieczne są stałe działania informacyjne i szkoleniowe w tym zakresie**
- **Kluczową rolę odgrywa wsparcie OD ze strony rektorów i kierowników jednostek naukowych**
- **Wiele działań w zakresie OD już się dzieje w Polsce – trzeba ten proces skoordynować (MNiSW, NCN, NCBR, uczelnie, KRASP, PAN, RGIB)**

- **Wdrażanie OD jest złożonym przedsięwzięciem** (aspekty techniczne, prawne, organizacyjne, mentalne i finansowe)
- **Rozwój świadomości i wiedzy** nt. praw autorskich oraz OD
- **Tworzenie i wprowadzenie polityk OD** we wszystkich instytucjach naukowych i akademickich
- Przejście polskich repozytoriów na model w 100% otwarty oraz umożliwienie maszynowego przeszukiwania/przetwarzania zasobów
- **Zapewnienie zgodności metadanych ze standardami**, by umożliwić interoperacyjność publikacji i danych zawartych w repozytoriach z infrastrukturą OD w kraju (np. Infona) i za granicą (np. OpenAIRE)
- Zapewnienie kompletności i aktualności danych o publikacjach dla polskich autorów (PBN) i czasopism (bazy bibliograficzne)